

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 14. prosince 2023 ve věci č. 41236/18 – *Syndicat National des Journalistes a ostatní proti Francii*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že obavy stěžovatelů co do nestrannosti tří soudců dovolacího soudu byly objektivně oprávněné, jestliže druhou stranou sporu byla společnost, právnícké nakladatelství, s nímž tito soudci pravidelně, úzce a za úplatu spolupracovali. Došlo tím k porušení práva stěžovatelů na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovateli jsou tři odborové organizace, mezi jejichž členy patří také zaměstnanci nakladatelství Wolters Kluwer (WK), které se zaměřuje na vzdělávání právních profesionálů prostřednictvím publikační a přednáškové činnosti. V červnu 2007 došlo k restrukturalizaci skupiny WK (tzv. operace COSMOS), při níž zaniklo několik dceřiných společností v rámci holdingu. Za účelem zpětného odkupu akcií si vzala jejich mateřská společnost půjčku ve výši 445 milionů eur. V praxi to znamenalo, že po několik let nemohl být zaměstnancům vyplácen ke mzdám jejich podíl na zisku skupiny. Tyto důsledky však byly zatajeny podnikové radě, v níž jsou zastoupeni i zaměstnanci společnosti. V červnu 2012 čtyři odborové organizace, včetně stěžovatelů, podaly k soudu návrh, aby určil, že z důvodu porušení informační povinnosti je operace COSMOS vůči zaměstnancům nevymahatelná, a zároveň nařídil vyplatit zaměstnancům jejich nárok na část zisku z minulých let. Prvoinstanční soud žalobu zamítl. Odvolací soud prohlásil nároky odborů zčásti za oprávněné, když dospěl k závěru, že zaměstnanci byli podvedeni. Znalec ocenil nevyplacenou část zisku, na kterou by jinak měli zaměstnanci nárok, na částku mezi 2,5 až 5,2 milionu eur. K podání žalované společnosti rozhodoval ve věci senát dovolacího soudu složený ze šesti soudců. V únoru 2018 dovolání vyhověl a žalobu sám zamítl.

O dva měsíce později byl v tisku uveřejněn článek odhalující, že tři ze šesti soudců senátu dovolacího soudu, kteří v tomto případě zasedali, dlouhodobě spolupracovali s žalovaným nakladatelstvím, pro které psali za odměnu texty a přednášeli. Stěžovatelé z tohoto důvodu podali podnět Nejvyšší soudcovské radě (NSR), aby zahájila vůči těmto soudcům disciplinární řízení. NSR ve svém rozhodnutí potvrdila, že soudci byli ve střetu zájmů a pochybnosti o jejich nepodjatosti byly legitimní. Dle NSR soudci pochybili, jestliže se sami nevyloučili pro podjatost. Přesto ke kárnému provinění nedošlo. Soudci sice nedodrželi etická pravidla, když se sami nevyloučili z projednávání věci, toto pochybení však nedosahovalo míry závažnosti, která by znamenala kárný delikt.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení práva na nestranný soud zaručeného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu, že v senátu dovolacího soudu zasedali i tři soudci mající úzký profesní vztah k protistraně.

a) Obecné zásady vyplývající z judikatury Soudu

Soud odkázal na shrnutí relevantních obecných zásad ve věci *Morice proti Francii* (č. 29369/10, rozsudek velkého senátu ze dne 23. dubna 2015, § 73–78). Z této judikatury vyplývá, že test objektivní nestrannosti spočívá v posouzení, zda nezávisle na vlastním chování soudce existují ověřitelné okolnosti vyvolávající pochybnosti o jeho nestrannosti. Při rozhodování, zda v daném případě existuje legitimní důvod k obavě, že konkrétní soudce není nestranný, je subjektivní vnímání účastníka řízení sice důležité, nikoli však určující. Rozhoduje to, zda tato obava může být považována za objektivně oprávněnou. Objektivní test se v podstatě týká hierarchických nebo jiných vazeb mezi soudcem a účastníky řízení. V každém jednotlivém případě je třeba zvážit, zda povaha a stupeň vazby mezi nimi

jsou takové, aby zpochybňovaly nestrannost soudce. Konečně, s ohledem na tajnost porad senátu a nemožnost znát skutečný vliv soudce na výsledné rozhodnutí, není počet soudců v senátu relevantní z pohledu kritéria objektivní nestrannosti (tamtéž, § 89 a 90).

Skutečnost, že soudce byl v kontaktu se zástupci jedné ze stran řízení během vzdělávacích nebo vědeckých akcí nesouvisejících s daným případem, sama o sobě bez dalšího nezakládá objektivně oprávněné obavy z nedostatku nestrannosti (*SPRL Projet Pilote Garoube proti Francii*, č. 58986/13, rozhodnutí výboru ze dne 10. dubna 2018, § 24). Avšak pokud tento vztah k jedné ze stran je pravidelný, úzký a honorovaný, tyto okolnosti mohou odůvodňovat obavu druhé strany, že soudce může být předpojatý (*Pescador Valero proti Španělsku*, č. 62435/00, rozsudek ze dne 17. června 2003, § 27–28 či *Blesa Rodríguez proti Španělsku*, č. 61131/12, rozsudek ze dne 1. prosince 2015, § 44).

b) Použití těchto zásad na skutkové okolnosti projednávané věci

Úkolem Soudu v projednávané věci bylo zodpovězení otázky, zda tři soudci dovolacího soudu, kteří spolupracovali s vydavatelstvím, mohli rozhodovat ve sporu mezi touto právnickou osobou a stěžovateli, nebo zda tím došlo k porušení požadavku nestrannosti v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud přezkoumával projednávanou věc testem objektivní nestrannosti. Na úvod se ztotožnil s tezí NSR, podle níž má být soudce součástí života společnosti. Jeho účast na aktivitách k šíření judikatury a reflexi aplikace práva je zásadní, neboť přispívá k dialogu mezi soudním světem a zbytkem společnosti. Dále Soud naznal, že v projednávané věci tři ze soudců rozhodujícího senátu dovolacího soudu sice delší dobu spolupracovali s protistranou, nikoli však v souvislosti s operací COSMOS; k té se veřejně nevyjadřovali. Dále vycházel ze závěrů NSR, která měla za prokázanou pravidelnou a placenou účast těchto soudců na vzdělávacích aktivitách pořádaných nakladatelstvím WK, tedy existenci zájmového spojení mezi nimi. Pokud jde o odměnu, ta činila přibližně 1 000 eur za denní školení a 500 až 600 eur za půl dne. Takové honoráře, třebaže jde o jednorázové příjmy, dle Soudu nelze označit za zanedbatelné, když jejich výše odpovídá minimální čisté měsíční mzdě v žalovaném státě. Soud sdílel názor NSR, že existence této vazby k protistraně může v mysli účastníka řízení vzbuzovat oprávněnou pochybnost o nestrannosti soudců. Z tohoto důvodu se dotčení měli sami vyloučit z projednávání věci. V rámci řízení před NSR dva ze soudců argumentovali tím, že vyloučení nebylo vhodné kvůli složitosti věci, kterou by se jinak musel zabývat jiný senát postrádající potřebnou specializaci. Navíc dle nich nebylo nutné, protože přijaté rozhodnutí odpovídá ustálené judikatuře. Dle Soudu naopak tyto úvahy svědčí o tom, že si soudci byli vědomi, že jejich zapojení do rozhodování případu může vzbuzovat otázky z pohledu objektivní nestrannosti soudu. Přesto ale sami proaktivně nepoukázali na existenci vazby k žalované společnosti a nevyloučili se z projednávání věci. I když šíření informací o právu a judikatuře, zejména skrz pedagogickou nebo publikační činnost, může být považováno za součást výkonu funkce soudce, profesní vztahy dotčených soudců s jednou ze stran dovolacího řízení byly natolik pravidelné, úzké a honorované, že měli z projednávání věci odstoupit. V opačném případě lze obavy stěžovatelů ohledně absence jejich možné předpojatosti považovat za objektivně oprávněné. K porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudkyně Mourou-Vikström a Elósegui a soudce Guyomar připojili k rozsudku společné souhlasné stanovisko. V něm zejména vysvětlili, že účast soudců na vzdělávacích, pedagogických a vědeckých akcích, jakož i jejich publikační činnost, jsou společensky žádoucí, neboť soudci mají šířit povědomí o právu. Z tohoto důvodu Soud ve své rozhodovací činnosti stanovil vyšší práh pro určení, kdy profesní vztah soudce k jedné ze stran již odůvodňuje oprávněné obavy z nedostatku nestrannosti. Je jím pouze vztah, který je dlouhotrvající, úzký a honorovaný.